

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ
Серія «Педагогіка», 7/39 (2018), 104–115

HUMAN STUDIES
Series of «Pedagogy», 7/39 (2018), 104–115

УДК 005:378.147-057.36

КИБАЛЬНА Неля – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт, Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного інституту цивільного захисту України, вул. Онопрієнка, 8, Черкаси, 18034, Україна (nkybalna@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1253-2798>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/G-9075-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.7/39.140932>

Бібліографічний опис статті: Кибальна, Н. (2018). Дефініція «управлінська діяльність» в контексті оптимізації професійної підготовки начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 7/39, 104–115. doi: 10.24919/2313-2094.7/39.140932.*

Історія статті

Одержано: 6 травня 2018

Подано до редакції: 10 липня 2018

Прорецензовано: 27 червня 2018

Доступ он-лайн: 12 вересня 2018

ДЕФІНІЦІЯ «УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ» У КОНТЕКСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НАЧАЛЬНИКІВ КАРАУЛІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Анотація. У статті представлено результати аналізу наукової літератури щодо дефініцій «управлінська діяльність» та «управлінська діяльність начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів». Обґрунтовано, що управлінська діяльність начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів – це організована, планомірна і системна діяльність у соціально-технічній системі, пов'язана з цілеспрямованою реалізацією інваріантної системи управлінських функцій з метою забезпечення сталого функціонування пожежно-рятувальних підрозділів у повсякденних, екстремальних умовах діяльності та в умовах невизначеності.

Було встановлено, що особливостями управлінської діяльності начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів є: виняткова державна та соціальна значимість завдань захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій; багатоплановий комплексний характер управлінської діяльності, безумовна необхідність досягнення результатів

управлінських завдань; різкі зміни обстановки на місці проведення робіт, небезпека життю та здоров'ю особового складу та людей, значна інтенсивність навантажень, необхідність своєчасного і якісного розв'язання управлінських завдань в екстремальних умовах та в умовах невизначеності; високий рівень вимог до особистісних якостей начальника караулу та їхня відповідність поставленим цілям, завданням і функціям управлінської діяльності.

Головним завданням управлінської діяльності начальників караулів визначено забезпечення повного використання потенційних можливостей сил та засобів цивільного захисту, спрямованих на успішне виконання завдань щодо проведення аварійно-рятувальних і невідкладних робіт із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж. У структурі управлінської діяльності начальників караулів виокремлено систему управлінських функцій: аналітичну, оцінюючу, організаційну, розпорядчу, координаційну, контрольну.

Ключові слова: *управління, управлінська діяльність, начальники караулів, пожежно-рятувальні підрозділи, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. Проблема удосконалення професійної підготовки начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту до управлінської діяльності є однією з найбільш актуальних як у теоретичному, так і практичному аспектах, оскільки вона має надзвичайну соціальну, професійну і суб'єкту значимість.

У літературі, яка висвітлює питання професійної підготовки особового складу Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, визначено, що для виконання завдань професійної діяльності керівники усіх рівнів повинні уміти приймати самостійні та нестандартні рішення, володіти не тільки сучасним поняттєвим апаратом теорії управління та управлінської діяльності, а й здійснювати аналіз, планування і контроль оперативно-службової діяльності, організовувати управління в різних умовах, використовуючи при цьому як сучасні ефективні методи, так і засоби прихованого управління. Стверджено, що офіцери-керівники повинні бути компетентними у сфері управління, уміти приймати рішення в умовах повсякденного несення служби та в умовах невизначеності, мати високий рівень управлінських компетенцій та професійно-особистісних якостей, які забезпечують ефективне управління силами цивільного захисту. Усе це актуалізує необхідність розв'язання проблеми оптимізації професійної підготовки начальників караулів до управлінської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрямо професійної підготовки персоналу до управлінської діяльності, як показує аналіз літератури, формується у контексті широкого соціогуманітарного просто-

ру і належить до міждисциплінарних наукових проблем. Так, досліджуючи управління як суспільно-соціальний феномен, М. Кабачинський (2005) трактував його як явище, властиве організованим спільнотам, найважливішим способом інтеграції групової, колективної та масової діяльності. Основою управління військовими колективами О. Бойко (2005) називав службову дисципліну та неухильне виконання всіх наказів. Однією з найважливіших складових управління вважали творчий потенціал керівника та його здатність діяти ефективно і розв'язувати завдання діяльності згідно з власним потенціалом (Hornak, Caganova, & Sambal, 2012). Важливою передумовою ефективності управлінської діяльності офіцера-керівника О. Сафін називав поєднання об'єктивних складових частин управлінської діяльності та індивідуально-особистісних передумов у структурі особистості керівника (Сафін, 1997, с. 50). Д. Джонас визнавав, що обов'язок керівника полягає в тому, щоб здійснювати управління через спрямування необхідних ресурсів та прийняття своєчасних рішень при виникненні проблемних ситуацій, встановлення правил і стандартів, дотримання визначених процесів та процедур (Jonas, 2010, с. 825). Здійснюючи соціально-психологічний аналіз професійної діяльності фахівців аварійно-рятувальної справи, О. Євсюков (2007) уважав, що офіцер-керівник повинен швидко орієнтуватися у будь-якій обстановці, логічно мислити, чітко приймати рішення, володіти розвинутим тактичним мисленням задля максимального використання можливостей підпорядкованих йому сил та засобів. Високий рівень управлінської компетентності, управлінський досвід, управлінські вміння та навички, управлінське мислення В. Король визнавав інтегральними показниками готовності офіцерів-рятувальників до професійної діяльності (Король, 2012, с. 36). Водночас сучасні літературі не вистачає розуміння дефініції «управлінська діяльність начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів».

Мета статті – схарактеризувати сутність поняття «управлінська діяльність» задля оптимізації професійної підготовки начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів.

Сутність поняття «управління»

Аналіз літератури свідчить про те, що відсутній єдиний підхід щодо сутності поняття «управління» і основною причиною різноманітності трактування цього терміна науковці називають багатозначність поняття та неоднозначність виокремлення його компонентів.

У загальному трактуванні термін «управління» використовують як поняття, що характеризує впорядкування взаємозв'язків і взаємодії певної множини елементів або складових частин природи, суспільства чи самої людини (Фрицький, 2004, с. 53).

У сучасній науково-технічній мові віддієслівний іменник «управління» характеризує дію, спрямовану на діяльність, кого- або чого-небудь, перебіг якогось процесу, вплив на розвиток або стан чого-небудь (Бусел, 2003, с. 1151).

Найбільш спільне тлумачення дефініції «управління» визначає його як явище, властиве будь-якій системі, а також як елемент або функцію організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), що забезпечує збереження їх певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію програми, цілі діяльності тощо (Шинкарук, 2002, с. 704).

І. Цимбалюк (2008) визначає управління як елемент, що забезпечує збереження певної структури, організованих систем, підтримку режиму їх діяльності, реалізацію їх програми і цілей. І. Ролін (2009) під управлінням розуміє елемент, функцію організованої системи різного походження (біологічного, соціального, технічного), що забезпечує підтримання режиму діяльності, реалізацію програми, цілей діяльності. На думку А. Охріменка (2006), управління – це цілеспрямований вплив на певний об'єкт з метою його зміни в майбутньому. В. Атаманчук (2006) вважає, що управління починається тоді, коли в будь-яких взаємозв'язках, стосунках, явищах, процесах присутні свідомий початок, інтерес і знання, цілі і воля, енергія і дії людини. Поза і без свідомої, цілепокладаючої діяльності людини, на думку вченого, управління бути не може.

Виходячи із аналізу літератури, встановлено, що терміном «управління» позначають також структурно-організаційні одиниці – управління міністерств і відомств, організацій, управління командувань, установ, з'єднань, частин тощо.

Таким чином, на основі аналізу науково-теоретичних джерел можемо стверджувати, що термін «управління» не має однозначного трактування. У сукупності визначень поняття «управління», що пов'язують його із діяльністю, виокремлюємо такі:

- діяльність органів і кадрів управління щодо впливу на керований об'єкт за допомогою обраних методів для досягнення поставленої мети;
- процес або форма діяльності, що передбачає керівництво певною групою людей з метою досягнення бажаного результату;
- усвідомлена цілеспрямована діяльність людини, за допомогою якої вона впорядковує і підкорює своїм інтересам елементи зовнішнього середовища, суспільства, живої та неживої природи, техніки;
- усвідомлена діяльність людей, спрямована на створення оптимальних умов функціонування об'єкта;
- процес діяльності, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Особливості управлінської діяльності начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів

Управління є специфічною сферою людської діяльності, її ефективність залежить не тільки від особистих якостей людини, але й від знання та усвідомлення управлінських завдань, способів стимулювання та об'єднання зусиль усіх членів організації у напрямку реалізації її цілей.

Тому проблема оптимізації процесу професійної підготовки начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів до управлінської діяльності потребує уточнення її специфіки та мети.

Аналіз літератури щодо діяльності Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту свідчить про те, що начальник караулу пожежно-рятувального підрозділу – це фахівець, який здійснює керівництво черговим караулом, оперативною групою, підрозділом та безпосередньо бере участь в оперативних діях під час гасіння пожеж, ліквідації надзвичайних ситуацій (далі – НС), аварій, стихійних лих тощо. Посада начальника караулу є характерною для пожежно-рятувального підрозділу.

Встановлено, що професійна діяльність начальників караулів проходить в екстремальних умовах. Її зміст, алгоритми прийняття рішення, способи здійснення, технологічність настільки мінливі, наскільки неповторна і своєрідна кожна НС. Її специфікою, як зазначає М. Козяр (2005), є те, що вона, завжди непередбачувана, містить у собі ризик для життя фахівців рятувального профілю, вимагає умілих індивідуальних і групових дій, часто потребує одночасного виконання двох і більше дій та операцій, спрямованих на розв'язання різних завдань колективної діяльності тощо.

Це, на думку А. Снісаренка, характеризує її постійним підвищеним фактором ризику, виконанням професійних завдань в умовах недостатньої або невизначеної інформації, дефіциту часу, високої відповідальності за результати праці тощо (Снісаренко, 2011, с. 78).

Дійсно, попередні дослідження підтверджують, що у більш вузькому розумінні діяльність начальників караулів – це процес виконання професійних завдань, що покладаються на службу, робота з пожежною і аварійно-рятувальною технікою, пожежно-технічним та аварійно-рятувальним обладнанням, несення оперативного чергування, керівництво діями під час ліквідації НС, евакуація в безпечну зону та забезпечення першочергових потреб потерпілого населення, проведення рятувальних робіт, робота в задимленому середовищі і в зоні дії високих температур, робота на висотах тощо. Крім цього, така діяльність характеризується своєрідністю взаємовідносин, суворістю субординації, великим фізичним, моральним, розумовим напруженням та психологічним навантаженням.

Отже, можна стверджувати, що управлінська діяльність начальників караулів є специфічним видом суспільної праці, а начальники караулів – специфічною соціально-професійною групою, ключовою ланкою пожежно-рятувального підрозділу, діяльність яких спрямована на забезпечення успішного виконання завдань щодо захисту населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від НС.

Таким чином, особливостями управлінської діяльності начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів вважаємо:

- виняткову державну та суспільну значимість завдань із захисту населення і територій від НС, а також їхніх наслідків;
- багатоплановий комплексний характер управлінської діяльності, безумовну необхідність досягнення результатів управлінських завдань;
- різкі зміни обстановки на місці проведення робіт, небезпеку життю та здоров'ю особового складу та людей, значну інтенсивність навантажень, необхідність своєчасного і якісного розв'язання професійних завдань в екстремальних умовах та в умовах невизначеності;
- високий рівень колективної, особистої моральної, адміністративної та кримінальної відповідальності за безпеку особового складу та життя людей, за результати діяльності;
- високий рівень вимог до особистісних якостей начальника караулу та їхню відповідність поставленим цілям, завданням і функціям професійної діяльності.

Зміст управлінської діяльності начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів та її структурні компоненти

Аналіз кваліфікаційних характеристик професій працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій свідчить про те, що основним завданням та обов'язком начальника караулу пожежно-рятувального підрозділу є управління оперативно-тактичною одиницею (черговою зміною оперативною групою), а її результатом – забезпечення сталого функціонування цього підрозділу в повсякденних та екстремальних умовах діяльності.

З позиції теорії та психології управління управлінська діяльність може бути репрезентована окремими функціями. Так, на думку В. Савельєвої (2006), зміст процесу управління характеризується спеціалізованими функціями, головним чином, для того, щоб окремі види робіт закріпити за конкретними виконавцями і тим самим надати процесу управління упорядкованості, забезпечити високий професіоналізм виконання управлінських робіт. Такої ж думки дотримується А. Карпов (2000), який, підкреслюючи важливість поняття, вважає, що функція управління – це узгоджена система якісно подібних завдань, які спрямовані на забезпечення будь-якого важливого аспекту управлінської діяльності.

Існує велике різноманіття управлінських функцій. Крім того, як зазначають Т. Коргонен, Т. Лайне, М. Мартінсо (2014) використання управлінських функцій (наприклад, інструментів для планування, спільних цінностей та політики прийняття рішень) є специфічним для ролі керівника.

Характеризуючи функції управлінської діяльності як сукупність особливих дій і операцій та виходячи з аналізу літератури, основною категорією управління вважаємо управлінські функції, оскільки в них поєднуються принципи, методи і сам зміст управлінської діяльності. У структурі управлінської діяльності начальників караулів виокремлюємо основні управлінські функції: аналітичну, оцінну, організаційну, розпорядчу, координаційну, контрольну.

Виокремлення означених функцій свідчить про те, що управлінська діяльність начальників караулу має багатоплановий комплексний характер. Вона – найбільш активний елемент професійної діяльності офіцера-рятувальника, нерозривно пов'язаний з нею. Її зміст впливає з вигом і основних закономірностей діяльності у сфері цивільного захисту. Особливості управління черговими караулами, оперативними групами, підрозділами обумовлені завданнями, що покладаються на службу.

Як результат, дослідження показало, що управлінська діяльність начальників караулів за своїм змістом є реалізацією інваріантної системи управлінських функцій, яка відображає сутність і специфіку діяльності пожежно-рятувальних підрозділів незалежно від її конкретних різновидів.

З огляду на той факт, що підрозділи функціонують, як правило, в екстремальних та в умовах невизначеності, слід враховувати різні чинники управління, серед яких головним є суб'єктний.

Загалом ми стверджуємо, що управлінська діяльність начальників караулів як фахівців екстремального профілю, характеризується опосередкованим зв'язком між метою діяльності та очікуваними результатами, функціонуванням соціальної системи, специфічністю об'єкту впливу, жорсткою регламентованістю діяльності суб'єкта управління, високою інтелектуальною напруженістю при реалізації основних управлінських функцій, специфічністю засобів досягнення мети управління тощо.

Таким чином, аналіз особливостей та змісту управлінської діяльності начальників караулів дозволив виокремити в її структурі такі компоненти:

– суб'єкт діяльності – начальник караулу як фахівець, що володіє професійними компетенціями, набором професійно-важливих якостей і характеристик, виступає безпосереднім керівником ліквідації надзвичайної ситуації, володіє спеціальним професійним статусом і наділений особливими повноваженнями;

– об’єкт діяльності – діяльність щодо забезпечення захисту населення і територій від НС та їхніх наслідків; узагальнений об’єкт діяльності – особовий склад; техніка, транспортні засоби, механізми, технічне знаряддя, спеціальні засоби тощо; технології проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

– зміст діяльності – управлінські функції, спеціальні впливи і взаємодії начальника караулу як керівника та особового складу, спрямовані на вирішення професійних завдань;

– форми діяльності: взаємодія (з підлеглими, колегами, населенням); протидія негативним факторам НС (об’єктивним – вогонь, задимлення, повінь, обвал, зсув тощо; суб’єктивним – астеничні стани, помилки в роботі підлеглих тощо);

– основний спосіб діяльності – активна дія в умовах НС, що вимагає максимального напруження психічних і фізичних сил; начальник караулу, що діє в умовах НС, вирішує професійне завдання найчастіше на межі людських можливостей, свідомо піддає себе ризику;

– специфіка прийомів, методів і засобів діяльності обумовлена необхідністю забезпечити безпеку особового складу та населення, мінімізувати матеріальні збитки і ризики, негативні наслідки НС.

Висновки. Отже, наукову категорію «управлінська діяльність начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів» трактуємо як організовану, планомірну і системну діяльність в соціально-технічній системі, пов’язану з цілеспрямованою реалізацією специфічних управлінських функцій (аналітичної, оцінної, розпорядчої, організаційної, координаційної, забезпечувальної, контрольної) з метою забезпечення сталого функціонування пожежно-рятувальних підрозділів у повсякденних, екстремальних умовах діяльності та в умовах невизначеності. Її особливостями є суспільно важливий характер, різноманітність розв’язуваних завдань, нерівномірність навантажень, наявність стресових чинників в умовах невизначеності тощо.

Головним завданням управлінської діяльності начальників караулів визначаємо забезпечення повного використання потенціальних можливостей сил та засобів цивільного захисту, спрямованих на успішне виконання завдань щодо проведення аварійно-рятувальних та невідкладних робіт із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж. Виокремлюємо систему управлінських функцій діяльності начальника караулу пожежно-рятувального підрозділу, до якої зараховуємо: аналітичну, оцінну, організаційну, розпорядчу, координаційну, контрольну.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого дослідження потребує визначення стану готовності начальників караулів до управлінської діяльності.

Література

- Атамчук, Г.** (2006). *Теория государственного управления*. Москва: Омега-Л, 584 с.
- Бойко, О.** (2005). *Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління*. Київ: АВСУ, 244 с.
- Бусел, В.** (Ред.). (2003). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Київ, Ірпінь: Перун, 1442 с.
- Євсіюков, О.** (2007). *Психологічне прогнозування професійної надійності фахівців аварійно-рятувальних підрозділів МНС України*. Харків: НУЦЗУ, 21 с.
- Кабачинський, М.** (2005). *Історія охорони кордонів України*. Хмельницький: НАДПСУ, 355 с.
- Карпов, А.** (2000). *Психология менеджмента*. Москва: Гардарика, 584 с.
- Козяр, М.** (2005). *Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій*. Київ: АПНУ, 532 с.
- Король, В.** (2012). Особенности формирования управленческой компетентности будущих офицеров пожарной безопасности во время обучения в ВУЗах ГСЧС Украины. *Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология*, 1 (1), 36–38.
- Охріменко, А.** (2006). *Основи менеджменту*. Київ: Центр навчальної літератури, 10 с.
- Ролін, І.** (2009). *Основи військового управління*. Харків: ХНУВС, 10 с.
- Савельсва, В.** (2006). *Психологія управління*. Київ: Професіонал, 320 с.
- Сафін, О.** (1997). *Психологія управлінської діяльності командира*. Хмельницький: АПВУ, 149 с.
- Снісаренко, А.** (2011). *Професіографічний аналіз діяльності начальників караулів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту України*. Харків: НУЦЗУ, 243 с.
- Фрицький, О.** (2004). *Адміністративне право України Т. 1: Загальна частина*. Київ: Юридична думка, 53 с.
- Цимбалюк, І.** (2008). *Психологія управління*. Київ: Професіонал, 10 с.
- Шинкарук, В.** (Ред.). (2002). *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис, 742 с.
- Hornak, F., Caganova, D., & Cambal, M.** (2012). Development of managerial creativity. *E-Journal Scientific.net, Advanced Materials Research* (Vols. 482–484), (pp. 996–999). doi: [10.4028/www.scientific.net/AMR.482-484.996](https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/AMR.482-484.996).
- Jonas, D.** (2010). Empowering project portfolio managers: How management involvement impacts project portfolio management performance. *International Journal of Project Management*, 28 (8), 818–831 [in English].
- Korhonen, T., Laine, T., & Martinsuo, M.** (2014). Management control of project portfolio uncertainty: a managerial role perspective. *International Journal of Project Management*, 45 (1), 21–37. doi: [10.1002/pmj.21390](https://doi.org/10.1002/pmj.21390) [in English].

References

- Atamchuk, G.** (2006). *Teoriia gosudarstvennogo upravleniia [Theory of public administration]*. Moskva: Omega-L [in Russian].

Boiko, O. (2005). *Formuvannia hotovnosti do upravlinskoï diialnosti u maibutnikh mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia* [Formation of readiness for management activities in future masters of military-social management]. Kyiv: AVSU [in Ukrainian].

Busel, V. (Ed.). (2003). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoï ukraïnskoï movy* [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language of modern Ukrainian language]. Kyiv, Irpin: Perun [in Ukrainian].

Yevsiukov, O. (2007). *Psykhologichne prohnozuvannia profesiinoï nadiinosti fakhivtsiv avariino-riatuvalnykh pidrozdiliv MNS Ukraïny* [Psychological forecasting of professional reliability of emergency rescue units of the Ministry of Emergency Situations of Ukraine]. Kharkiv: NUTsZU [in Ukrainian].

Kabachynskyi, M. (2005). *Istoriia okhorony kordoniv Ukraïny* [The History of the Protection of the Borders of Ukraine]. Khmelnytskyi: NADPSU [in Ukrainian].

Karpov, A. (2000). *Psikhologiia menedzhmenta* [Psychology of management]. Moskva: Gardariki [in Russian].

Koziar, M. (2005). *Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoï pidhotovky osobovoho skladu pidrozdiliv z nadzvychainykh sytuatsii* [Theoretical and methodical principles of vocational education of the personnel of emergency units]. Kyiv: APNU [in Ukrainian].

Korol, V. (2012). *Osobennosti formirovaniia upravlencheskoï kompetentnosti budushchikh ofitserov pozharnoi bezopasnosti vo vremia obuchenia v VUZakh GSChS Ukraïny* [Peculiarities of forming managerial competence of future fire safety officers in higher educational establishments of state emergency service of Ukraine]. *Vektor nauki Toliattinskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriia: Pedagogika, psikhologiia – Vector of science of Tolyatti State University. Series of Pedagogy & psychology, 1* (1), 36–38 [in Russian].

Okhrimenko, A. (2006). *Osnovy menedzhmentu* [Fundamentals of Management]. Kyiv: Center for Educational Literature [in Ukrainian].

Rolin, I. (2009). *Osnovy viiskovoho upravlinnia* [Fundamentals of military management]. Kharkiv: KhNUVS [in Ukrainian].

Savelieva, V. (2006). *Psykhologiia upravlinnia* [Psychology of management]. Kyiv: Professional [in Ukrainian].

Safin, O. (1997). *Psykhologiia upravlinskoï diialnosti komandyra* [Psychology of the managerial activity of the commander]. Khmelnytskyi: APVU [in Ukrainian].

Snisarenko, A. (2011). *Profesiohrafichnyi analiz diialnosti nachalnykiv karauliv Operatyvno-riatuvanoi sluzhby tsyvilnoho zakhystu Ukraïny* [Professorial analysis of the activity of the guardians of the Operational and Rescue Service of Civil Protection of Ukraine]. Kharkiv: NUTsZU [in Ukrainian].

Frytskyi, O. (2004). *Administratyvne pravo Ukraïny. T. 1: Zahalna chastyna* [Administrative Law of Ukraine. Vol. 1: General part]. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].

Tsybaliuk, I. (2008). *Psykhologiia upravlinnia* [Psychology of management]. Kyiv: Professional [in Ukrainian].

Shynkaruk, V. (Ed.). (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

Hornak, F., Caganova, D., & Cambal, M. (2012). Development of managerial creativity. *E-Journal Scientific.net, Advanced Materials Research* (Vols. 482–484), (pp. 996–999). doi: [10.4028/www.scientific.net/AMR.482-484.996](https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/AMR.482-484.996) [in English].

Jonas, D. (2010). Empowering project portfolio managers: How management involvement impacts project portfolio management performance. *International Journal of Project Management*, 28 (8), 818–831 [in English].

Korhonen, T., Laine, T., & Martinsuo, M. (2014). Management control of project portfolio uncertainty: a managerial role perspective. *International Journal of Project Management*, 45 (1), 21–37. doi: [10.1002/pmj.21390](https://doi.org/10.1002/pmj.21390) [in English].

KYBALNA Nelia – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Fire Tactics and Rescue Operations Department, Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of National University of Civil Protection of Ukraine, Onoprienko str., 8, Cherkassy, 18034, Ukraine (nkybalna@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1253-2798>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/G-9075-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.7/39.140932>

To cite this article: Kybalna, N. (2018). Definiitsiia «upravlinska diialnist» u konteksti optymizatsii profesiinoi pidhotovky nachalnykiv karauliv pozhezhnoriatuvalnykh pidrozdiliv [The notion «management activity» in the context of optimization of professional training of firefighting commanders of fire rescue units]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 7/39, 104–115. doi: 10.24919/2313-2094.7/39.140932 [in Ukrainian].

Article history

Received: 6 May 2018

Accepted: 10 July 2018

Received in revised form: 27 June 2018

Available online: 12 September 2018

THE NOTION «MANAGEMENT ACTIVITY» IN THE CONTEXT OF OPTIMIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FIREFIGHTING COMMANDERS OF FIRE RESCUE UNITS

Abstract. This article presents the results of the analysis of scientific literature on modern research approaches to the definition of «management activity», the essence of the concept of «management activity of firefighting commanders of fire and rescue units». It is substantiated that the managerial activity of firefighting commanders of fire and rescue units represents an organized, methodical and systematic activity in the social and technical system, connected with the purposeful realization of the invariant system of management functions, which reflects the essence and characteristics of the operation of the fire and rescue units, in order to ensure their sustainable functioning in everyday life, extreme conditions of activity and in conditions of uncertainty. It was stated that the peculiarities of the managerial activity of the chiefs of the fireguards and rescue units are: the exceptional state and social significance

of the tasks of protecting the population and territories from emergency situations and their consequences; multifaceted complex character of management activity; unconditional need to achieve the results of managerial tasks; sharp changes in the situation at the work zone, danger to the life and health of personnel and people, significant intensity of loads, the need for timely and qualitative resolution of professional tasks in the extreme conditions and in conditions of uncertainty; a high level of collective, personal moral, administrative and criminal responsibility for the safety of personnel and people's lives, for the results of activities; a high level of requirements to the personal qualities of firefighting commanders and their correspondence to the goals, tasks and functions of professional activity. The main task of the managerial activity of firefighting commanders was to ensure the full utilization of the potential capabilities of the forces and means of civil protection aimed at the successful implementation of the tasks related to carrying out emergency and rescue works on the prevention and elimination of emergencies and the extinguishing of fires. In the structure of the managerial activity of firefighting commanders, we distinguish the system of managerial functions: analytical, evaluation, organizational, managerial, coordination and control.

Keywords: management, management activity, firefighting commanders, fire and rescue units, professional training.

Acknowledgments. The author would like to thank Professor Osadchenko Inna for her insightful comments regarding the manuscript.

Funding. The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.